

Nr 395

Av herr Nilsson, Ferdinand, m. fl., om effektivisering av rättsvården.

(Lika lydande med motion nr 436 i Andra kammaren)

Rättsvården är fundamental för samhället. Någon forskare har hänvisat till möjligheten att bekämpa vissa brott — s. k. grövre brott — men låta resten florerera eller rent av »avkriminalisera» dem. Men varje svensk medborgare har rätt att kräva skydd till person och egendom. Det strider mot rättens principer och krav på elementär jämlikhet inför lagen att — som nu — i stor utsträckning lämna s. k. lindrig misshandel, lindrigt övervåld och mindre egendomsbrott obeivrade. Den som litet har har samma rätt som den bättre ställda att få sin egendom skyddad. Den som orkar utstå misshandel och våld har samma rätt till skydd mot våldsvärkare som den som faller samman och kommer i fara till liv och hälsa. Och brottslingen skall inte få bedriva sin trafik obehindrat. Detta är synpunkter som man trodde det rådde allmän enighet om. Den som råkar ut för brottslingen är den som i första hand bör ha anspråk på samhällets skydd och hjälp. Det är beklagligt att man på sina håll för omvårdnaden av brottslingen glömmer samhällets plikt mot offret för hans verksamhet.

De senaste decennierna har på många områden inneburit betydande värdefulla framsteg. Klart är att under samma tid rättsvården katastrofalt försämrats. Med tröttsam enformighet har av de ansvariga och deras supporters bekänts att läget innebär allvarliga bekymmer. Regeringens sekundanter i riksdagens första lagutskott har lika allvarligt försäkrat att »regeringen har sin uppmärksamhet riktad härpå». Men dess officiella brottmålsstatistik, som i början av 1950-talet redovisade ca 200 000 för polisen anmälda brottmålsfall per år, visar för 1965 siffran 393 000, för 1967 434 000 och för 1968 463 000. För 1969 torde siffran vara ca 500 000. Årets statsverksproposition hänvisar till denna successiva ökning men tillfogar att preliminära uppgifter visar på något lägre siffror för vissa brott jämfört med 1968. Anledningen antyds vara att på några punkter koncentrerade polisaktioner satts in. Detta tyder på sambandet mellan brottslighetens ökning och bristande resurser i fråga om polisväsende, åklagar- och domstolsorganisation.

Dessa statistiska uppgifter har ett begränsat värde, då siffrorna i stort Bihang till riksdagens protokoll 1970. 3 saml. Nr 395—412

sett endast i underkant redovisar situationen inom rättsvården. När, som siffrorna visar, de grova våldsbrotten visar ökning men icke de lindriga i samma mån, förklaras detta av att arbetsbelastningen inom polisväsendet är sådan att det erfarenhetsmässigt »inte lönar sig» att anmäla lindrigare fall, då polisen ändå inte hinner med att utreda dem. Här är uppenbarligen ett betydande område för samhällsfrid och trivsel helt enkelt rättslöst. När beträffande egendomsbrottet anmälningfrekvensen är hög, beror detta ingalunda på att samhällets rättsskydd är bättre. Av anmälda fall är frekvensen närmast den att av fem fall ett leder till påföljd medan i de fyra fallen intet resultat medhinner. Anledningen till polisanmälan vid egendomsbrott i sådan omfattning är inte heller större förtroende för rättsvården, utan att de enskilda genom försäkring fördelar skadan sig emellan och att för försäkringen förutsätts att polisanmälan göres. En annan mätare för polisorganisationens överbelastning är övertidsuttaget, som för 1967/68 angetts till en och en halv miljon övertidstimmar. Att märka är att övertidstimmarerna i polisdistrikten till sitt antal är begränsade genom centrala direktiv och sålunda endast delvis visar läget. Övertiden har sålunda minskats under 1968/69, och i årets statsverksproposition uttalas att »åtgärder vidtagits i syfte att minska uttaget av övertid ytterligare».

Beträffande den lokala polisorganisationen uttalas från alla håll att den behöver förstärkas. Polischeferna har yrkat på sammanlagt 2 383 tjänster och länsstyrelserna på 2 258. Rikspolisstyrelsen med dess närmare kontakt med de centrala budgetdirektiven har i år stannat vid 977 nya tjänster. I propositionen föreslås omkring 440 tjänster inom polisväsendet varav 300 polismanstjänster. Ökningen beskåras emellertid av från 1 januari 1970 gällande nya arbetstidsavtal för polisen, vilket anses motsvara ett bortfall av 100 årsarbetskrafter.

De anförda siffrorna talar för sig själva. De människor som under åren efter 1947 drabbats av våld och egendomsförlust är dock en realitet som icke låter sig bortresoneras. Deras rättsförlust utgör en skamfläck i det s. k. välfärdssamhället. Det är beklämmande att de ansvariga — som enligt första lagutskottets av riksdagen godkända yttrande »följer» denna fruktansvärda utveckling — funnit sin uppgift vara att dämpa brottsvägen i stället för att söka bringa den tillbaka.

Uppenbart är att ett förstärkt polisväsende erfordras. Lika klart är att domstols- och åklagarväsendet behöver effektiviseras. Snabbt verkställda bestraffningar torde ofta nog vara minst lika viktiga som kännbara straff. Här torde lagtillämpningens praxis böra övervägas liksom även sådana lagändringar som härav kan behöva påkallas. Väsentligt är att man inom olika åsiktsriktningar enas om en positiv målsättning, ägnad att värna vår gamla på lag och rätt uppbyggda samhällsordning. Tiden för genomförande av ett verkligt reformarbete på detta område har länge varit inne.

Därför hemställas,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning under parlamentarisk medverkan för utarbetande av lagstiftningsåtgärder och förslag syftande till en snar effektivisering av rättsvården.

Stockholm den 27 januari 1970

Ferdinand Nilsson (cp) Egon Andreasson (cp) Ernst W. Olsson (cp)

i Kungsängen

Olle Eriksson (cp) Ivan Swanström (cp) Thorsten Larsson (cp)
